

Суд досліджує докази, представлені не тільки сторонами, але й іншими особами, які беруть участь у справі. Так, у випадку участі в справі третіх осіб, прокурора, державних органів, органів місцевого самоврядування, організацій і громадян, що захищають порушені або права, що оспорюванні права чи охоронювані законом інтереси інших осіб, суд досліджує також докази, надані цими особами, оскільки без цього ухвалення законного й обґрунтованого рішення неможливо. Якщо відповідач не надав письмових пояснень і доказів, суд може ухвалити заочне рішення на підставі доказів, наданих позивачем та іншими особами, які беруть участь у справі.

У процедурі заочного розгляду важливим є те, що заочний розгляд можливий та залежить від бажання позивача реалізувати своє право на заочний розгляд. Суд повинен роз'яснити позивачеві його право на розгляд справи в заочному порядку, наслідки, які полягають в тому, що реалізувавши це право, позивач позбавляється можливості реалізації своїх процесуальних прав щодо зміни предмета або підстави позову, зміни розміру позовних вимог, оскільки в цьому випадку суд повинен відкласти судовий розгляд на підставі ч.3 ст.224 ЦПК України.

При заочному розгляді справи усні пояснення надає тільки позивач і тільки він бере участь у дослідженні доказів. Якщо у справі беруть участь інші особи, то вони дають свої пояснення, а суд досліджує докази, надані цими особами. Якщо при розгляді справи виникає потреба призначити експертизу, то суд в установленому порядку повинен це зробити.

Відсутність відповідача в судовому засіданні не означає, що позов буде задоволено повністю або частково, так як позивач повинен в процесі довести свої вимоги відповідно до основних принципів цивільного процесу (в тому числі змагальності) та правил судочинства.

Заочний розгляд справи завершується ухваленням заочного рішення. Процесуальний режим заочного рішення та рішення, ухваленого в звичайному порядку, однаковий.

Таким чином, розгляд справи в заочному порядку підпорядковується загальним правилам судового розгляду справи. Особливість полягає в тому, що окремі процесуальні дії виконуються тільки однією стороною – позивачем: дача пояснень стороною, виступ у судових дебатах тощо. Але при цьому, вважаємо, не можна стверджувати, що при заочному розгляді справи повністю не реалізується принцип змагальності, адже суд досліджує докази, які були подані сторонами (в тому числі відповідачем) до судового засідання, заперечення проти позову тощо.

Нікітенко Р.С.

ад'юнкт кафедри цивільного
права і процесу НАВС

**МАТЕРІАЛЬНО-ПРАВОВІ ПІДСТАВИ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ
В ПОРЯДКУ ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ**

Відповідно до ч. 3 ст. 234 ЦПК України серед інших категорій цивільних справ в порядку окремого провадження розглядаються справи про розірвання шлюбу. При цьому законодавець встановлює чіткі матеріально-правові підстави розірвання шлюбу в порядку позовного та непозовного видів цивільного судочинства. Зокрема, в окремому провадженні судом розглядаються справи про розірвання шлюбу за заявою будь-кого з подружжя, якщо один з нього засуджений до позбавлення волі, та справи про розірвання шлюбу за заявою подружжя, яке має дітей.

Справи про розірвання шлюбу за заявою будь-кого з подружжя, якщо один із нього засуджений до позбавлення волі, є новою категорією у низці цивільних справ, які виникають із сімейних правовідносин, і розглядаються в порядку окремого провадження. До прийняття та набрання чинності Законом України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» від 1 липня 2010 р. у разі, коли один із подружжя був засуджений до позбавлення волі, шлюб розривався органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою іншого з подружжя.

Пункт 3 ч. 1 ст. 107 СК України, який передбачав зазначену норму, Законом України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» було виключено зі змісту відповідної правової норми. Водночас, ст. 105 СК України, що регламентує підстави припинення шлюбу внаслідок його розірвання, було залишено без змін. Таким чином, із змісту правових норм СК України вбачається, що шлюб за умови, що один із подружжя засуджений до позбавлення волі, може бути розірвано судом або в порядку окремого провадження за спільною заявою подружжя, яке має дітей, відповідно до ст. 109 СК України, або за позовом одного з подружжя відповідно до ст. 110 СК України. Але це суперечить ч. 3 ст. 234 ЦПК України, відповідно до якої в порядку окремого провадження розглядаються також справи про розірвання шлюбу за заявою будь-кого з подружжя, якщо один з нього засуджений до позбавлення волі.

Виходячи із зазначеного, слід погодитися із Г.В. Чурпітою у тому, що колізію сімейного та цивільного процесуального законодавства України слід узгодити, доповнивши:

1) частину 2 статті 105 СК України правовою нормою такого змісту: «а також за заявою будь-кого з подружжя, якщо один із нього засуджений до позбавлення волі, на підставі рішення суду, відповідно до ст. 109-1 СК України»;

2) СК України статтею 109-1: «Якщо один із подружжя засуджений до позбавлення волі, будь-хто з подружжя має право подати до суду заяву про розірвання шлюбу разом із документами, які посвідчують факт засудження до позбавлення волі одного з подружжя. Суд ухвалює рішення про розірвання шлюбу після спливу одного місяця від дня подання заяви. До закінчення цього строку заява про розірвання шлюбу може бути відкликана тим із подружжя, хто її подав».

Другою матеріально-правовою підставою розірвання шлюбу в порядку окремого провадження є наявність спільного волевиявлення подружжя, яке має дітей, у вигляді відповідної заяви про відкриття окремого провадження.

Відповідно до ст. 109 СК України подружжя, яке має дітей, має право подати до суду заяву про розірвання шлюбу разом із письмовим договором про те, з ким із них будуть проживати діти, яку участь у забезпеченні умов їхнього життя братиме той з батьків, хто буде проживати окремо, а також про умови здійснення ним права на особисте виховання дітей. При цьому договір між подружжям про розмір аліментів на дитину має бути нотаріально посвідчений. У разі невиконання цього договору аліменти можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса.

Виходячи зі змісту ч. 3–4 ст. 109 СК України, суд має ухвалити рішення про розірвання шлюбу, якщо буде встановлено, що заява про розірвання шлюбу відповідає дійсній волі дружини та чоловіка і що після розірвання шлюбу не будуть порушені їхні особисті та майнові права, а також права їхніх дітей.

Заява про розірвання шлюбу розглядається в окремому провадженні після спливу одного місяця від дня подання заяви (до закінчення цього строку дружина і чоловік мають право відкликати заяву про розірвання шлюбу). У тому випадку, якщо один із подружжя відмовиться від розірвання шлюбу і відкличе свою заяву, або не погодиться з умовами договору, суд має відмовити у розірванні шлюбу в порядку окремого провадження.

Чернооченко Д.І.

аспірант кафедри історії та теорії
держави і права Запорізького
національного університету
Науковий керівник: д.і.н., к.ю.н.,
професор Тимченко С.М.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРИНЦИПІВ ГАРАНТІЇ СЛУЖБОВИХ ПРАВ СУДДІВ В УКРАЇНІ

У процесі підготовки Конституції проводились дослідження та узагальнення напрацювань вітчизняної та світової наукової думки стосовно правової природи статусу суддів. Творцями Основного закону бралась до уваги специфічність ролі професійного судді, набуття ним можливості вирішувати правові суперечки, конфлікти, що виникають в суспільстві, державі в цілому. Зміст службової ролі розглядався як обов'язок здійснювати функцію соціального контролю в умовах виникнення конфлікту між окремими членами суспільства, ними і державою, конфліктів у будь-якій сфері життєдіяльності людини, яка врегульована правом. А сукупність можливостей, нормативно закріплених для ефективного здійснення цієї функції, бачилась основним змістом правового статусу судді. Крім того,